

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W BYDGOSZCZY

ZADRZEWIENIA PRZYDROŻNE

WARTOŚĆ PRZYRODNICZA, OCHRONA,
UTRZYMANIE I ASPEKTY PRAWNE

SZCZEGÓLNE FUNKCJE ZADRZEWIEN PRZYDROŻNYCH:

- **ochronne**
 - ▮ środowiskowe (mikroklimatyczne, glebochronne, wodochronne, biocenotyczne)
 - ▮ techniczne (barierowe, przeciwoślńieniowe),
- **społeczno-kulturowe** (estetyczne, wychowawczo-edukacyjne, kulturotwórcze, informacyjne)
- **krajobrazowe**

Integralnym elementem dróg są **zadrzewienia przydrożne**, czyli drzewa i krzewy rosnące w pasie drogowym, wraz z towarzyszącą roślinnością zielną. Lokalizacja zadrzewień przydrożnych w pasie drogowym oraz ich struktura (skład gatunkowy i forma przestrzenna) muszą być dostosowane do uwarunkowań technicznych i kategorii drogi oraz uwzględniać obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego. Ponadto powinny być zgodne z lokalnymi warunkami krajobrazowo-siedliskowymi.

Z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym nowe zadrzewienia przydrożne powinny lokalizować się:

- poza koroną drogi, w obrębie pasa drogowego pozostającego w zarządzie organu administracji drogowej,
- w pasach drogowych wolnych od upraw,
- w miejscach bezkolizyjnych,
- w przypadku braku miejsca na nasadzenia w pasie drogowym - poza tym pasem, na gruntach przyległych do drogi (np. jeżeli w przeszłości przewidziano jej przebudowę), w miejscach określonych w procedurze administracyjnej.

Dobór gatunków drzew i krzewów w projektowaniu zieleni przydrożnej zależy jest od wymagań i ograniczeń technicznych dotyczących dróg publicznych, a także lokalnych uwarunkowań krajobrazowych, estetycznych i kulturowych. Istotne znaczenie mają:

- pokrój drzew oraz ich podatność na formowanie,
- tempo wzrostu i osiągnięcia fazy zamierania,
- walory użytkowe (np. drzewa owocowe).

”

W celu uniknięcia monotonii, przy projektowaniu zadrzewień przydrożnych powinno się zwracać uwagę na ich formę, tj. zadrzewienia jedno - lub wielogatunkowe, jedno - lub kilkupoziomowe, liczbę rzędów, obecność grup i kęp drzew i krzewów, zwartość nasadzeń.

Drzewo pozbawione korony, zlokalizowane w bezpiecznej odległości od krawędzi jezdni, w dalszym ciągu pełni funkcje biocenotyczne nie zagrażając bezpieczeństwu ruchu drogowego

Wskazane jest, aby do tworzenia zadrzewień przydrożnych wykorzystywane były gatunki drzew i krzewów zgodne z uwarunkowaniami siedliskowymi. Za niepożądane gatunki drzew uznaje się topole, w szczególności gatunki i mieszańce obce rodzimej florze, a także gatunki szybko rozprzestrzeniające się (ekspansywne), jak klon jesionolistny czy robinia akacja.

”

Klon jesionolistny – gatunek ekspansywny,
obcy rodzimej florze

Zadrzewienia przydrożne są antropogenicznymi, przyrodniczymi formacjami długoterminowymi. Rosnące w nich drzewa osiągają znaczne wymiary, przez co bywa im nadawany status pomników przyrody. Często taki status mają grupy drzew lub całe aleje przydrożne. W przeszłości drzewa sadzono na obrzeżach korony drogi, tworząc w ten sposób aleje, które obecnie zlokalizowane są tuż przy krawędzi jezdni. Stwarza to problemy w przypadku potrzeby dostosowania parametrów dróg do obecnych wymagań technicznych.

W przypadku braku zasiedlenia przez gatunki chronione, należy usuwać w pierwszej kolejności drzewa martwe i zamierające (w złym stanie fitosanitarnym) i zastępować je nowymi nasadzeniami w pasie drogowym, ale poza koroną drogi.

Aleja dębowa
w Borównie (gmina Dobrcz)

W postępowaniu administracyjnym usuwanie drzew z zadrzewień przydrożnych uważa się za rozwiązanie ostateczne.

Usunięcie drzew każdorazowo wymaga uprzedniego rozpatrzenia możliwości zastosowania alternatywnych do wycinki sposobów eliminacji zagrożenia dla bezpieczeństwa ruchu drogowego powodowanego przez drzewa. Do rozwiązań alternatywnych zalicza się w szczególności zabiegi pielęgnacyjne, np. cięcia sanitarne w koronie, czy odpowiednie oznakowanie występującego zagrożenia na drodze.

W przypadku konieczności realizacji inwestycji drogowej w zakresie przebudowy lub rozbudowy drogi, należy w pierwszej kolejności rozważyć lokalizację planowanych elementów zagospodarowania pasa drogowego (np. chodnika, ścieżki rowerowej) poza linią drzew.

Aktualne orzecznictwo administracyjne wskazuje, że należy dążyć do ochrony zadrzewień przydrożnych w procesie inwestycyjnym. Interesem publicznym może być zarówno wycięcie drzew, np. w celu budowy elementów drogi, jak i ich zachowanie - w trosce o walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowo-historyczne.

”

Oznakowanie występującego zagrożenia dla bezpieczeństwa ruchu drogowego ze strony drzew, z jednoczesnym ograniczeniem dopuszczalnej prędkości poruszania się pojazdów na drodze.

Obumarłe drzewo. Aleja bukowa, gmina Radomlin

Jeżeli zajdzie konieczność usunięcia drzewa:

będącego pomnikiem przyrody - wymagane jest uprzednie zdjęcie z niego statusu pomnika przyrody (procedura określona w art. 44 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody),

na którym stwierdzono obecność gatunku (gatunków) podlegającego ochronie prawnej - wymagane jest uprzednie uzyskanie zezwolenia na zniszczenie siedliska tego gatunku (tych gatunków) (procedura określona w art. 56 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody).

Zgodnie z art. 83a ust 2a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, zezwolenie na usunięcie drzewa w pasie drogowym drogi publicznej, z wyłączeniem obcych gatunków topoli, wydaje się po uzgodnieniu z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

Ścieżka pieszo-rowerowa
zrealizowana poza linią drzew,
Aleja dębowa w Siennie (gmina Dobrcz)

Drzewa wchodzące w skład zadrzewień przydrożnych są istotnymi składnikami lokalnych biocenoz także ze względu na funkcję siedliskotwórczą dla innych gatunków grzybów, porostów, roślin i zwierząt. Wiele spośród nich podlega ochronie prawnej. Należy do nich m.in.:

- o około 10 gatunków grzybów (np. ozorek dębowy),

Ozorek dębowy

- o ponad 50 gatunków porostów (np. odnożyca jesionowa, wabnica kielichowata),

Odnożyca jesionowa

- 5 gatunków owadów z rzędu chrząszczy (pachnica dębowa, kwietnica okazała, kozioróg dębosz, ciotek matowy i tęgosz rdzawy).

- ponad 10 gatunków ssaków – nietoperzy (np. borowiec wielki, mopek zachodni) i popielic.

- Korony i dziuple drzew przydrożnych często wykorzystywane są do zakładania gniazd przez ptaki, z których większość należy do gatunków poddanych ochronie.

Pachnica dębowa

Borowiec wielki

Gniazdo sroki

W celu zapewnienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zadrzewienia przydrożne wymagają systematycznej pielęgnacji. Wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych powinno być poprzedzone diagnozą stanu fitosanitarnego drzew oraz oceną zasiedlenia przez gatunki podlegające ochronie. Na podstawie ich wyników należy ustalić zakres, metody i termin wykonania prac pielęgnacyjnych, a także zakres i skalę ewentualnego uzupełnienia ubytków nowymi nasadzeniami.

W zależności od wyników diagnozy stanu drzew i krzewów stosuje się następujące metody pielęgnacji zadrzewień przydrożnych, które mają pierwszeństwo przed wycinką:

- cięcia (pielęgnacyjne, techniczne i awaryjne),
- wiązania wzmacniające i stabilizujące,
- rusztowania wspierające i odciążające (wsporniki, paliki, skrzynie stabilizujące),
- prace uprawowe (poprawiające strukturę gleby, ściółkowanie, nawożenie, mikroryzacja, podlewanie).

Wiązanie (statyczne) w koronie drzewa

Cięcia pielęgnacyjne (sanitarne) w koronach drzew

W celu rekompensaty ubytku w środowisku przyrodniczym jaki powoduje wycinka drzew przydrożnych, należy dążyć do otwarcia struktury zadrzewień w pasach drogowych - alei szpalerów, poprzez wykonywanie nasadzeń zastępczych.

Mając na uwadze wartość biocenotyczną drzew, zaleca się aby przy założeniach nasadzeń zastępczych przyjmować następującą skalę kompensacji za usunięte drzewa:

- 1:1 dla drzew o obwodach pni do 100 cm;
- 2:1 dla drzew o obwodach pni od 101 do 199 cm;
- 3:1 dla drzew o obwodach pni przekraczających 200 cm.

Zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących dróg publicznych, nasadzenia zastępcze w pasach drogowych należy wykonywać w odległości od krawędzi jezdni wynikającej z przepisów. Z punktu widzenia celowości kompensacji przyrodniczej zasadnym jest, aby nasadzenia zastępcze wykonywane były w pasie drogowym drogi, z której usuwane są drzewa lub – w przypadku braku takiej możliwości (braku miejsca) – w pasie innej drogi znajdującej się w pobliżu, używając do tego celu rodzimych gatunków liściastych z prawidłowo wykształconym systemem korzeniowym, odpowiednich do lokalnych warunków siedliskowych. Z przyrodniczego punktu widzenia zasadne jest wykorzystywanie pod nasadzenia zastępcze całej dostępnej przestrzeni pasa drogowego, a także pozyskiwanie na ten cel gruntów przylegających do niego – aby odtwarzać struktury zadrzewień występujących dotychczas przy drogach.

Ważna jest dbałość o udatność nowych nasadzeń drzew przydrożnych, wykonując niezbędne zabiegi pielęgnacyjne w ich obrębie. Kontroli udatności nasadzeń należy dokonywać regularnie, w okresie wegetacyjnym.

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W BYDGOSZCZY

Akty prawne regulujące zagadnienia zadrzewień przydrożnych:

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska – art. 75, 127

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody – art. 83-90

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów

Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych – art. 20, 39

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 24 czerwca 2022 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących dróg publicznych - § 72

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy

ul. Dworcowa 81, 85-009 Bydgoszcz

tel.: +48 52 50-65-666

fax: +48 52 50-65-667

**Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Toruniu**